

Rapport

Datum: 31 maart 2005

Rapportnummer: 2005/100

Klacht

Verzoeksters klagen over de wijze waarop ambtenaren van het regionale politiekorps Haaglanden op 12 november 2002 tegen hen zijn opgetreden bij gelegenheid van een samenkomst van studenten in de aankomsthal van het Centraal Station te Den Haag. Zij klagen er met name over dat:

de politie de samenkomst heeft beëindigd in plaats van te begeleiden;

een politieambtenaar bij één van hen de pols enkele keren pijnlijk heeft verdraaid;

een politieambtenaar één van hen onheus heeft bejegend door haar te vragen of zij zwanger is;

een politieambtenaar heeft laten weten dat de officier van justitie de aanklacht tegen verzoekster zou seponeren in verband met het proportionaliteitsbeginsel, terwijl zij toch strafrechtelijk is vervolgd.

Beoordeling

Algemeen

Op 12 november 2002 vond een confrontatie plaats tussen ambtenaren van het regionale politiekorps Haaglanden en een aantal studenten in de hal van het Centraal Station te Den Haag. Enkele studenten schminkten op dat moment hun gezicht wit en bevestigden zwarte tape op hun mond. Het contact tussen de studenten en de politie leidde ertoe dat de politie onder meer verzoeksters aanhield terzake van overtreding van artikel 11 juncto artikel 7 van de Wet openbare manifestaties (zie Achtergrond, onder C.) en overbracht naar het hoofdbureau van politie te Den Haag. Tegen verzoeksters werd in verband met overtreding van de Wet openbare manifestaties proces-verbaal opgemaakt.

Op 30 oktober 2003 werden beide verzoeksters door de kantonrechter vrijgesproken.

I. Ten aanzien van het beëindigen van de samenkomst

Bevindingen

1. Verzoeksters klagen er in de eerste plaats over dat de politie de samenkomst heeft beëindigd in plaats van te begeleiden. Zij lieten in dit verband weten dat zij in Den Haag een ludieke vreedzame actie wilden houden die verband hield met de grote studentenstaking die toen in Amsterdam plaatsvond. Voorts wilden verzoeksters met deze actie aankaarten dat de democratie in het hoger onderwijs steeds meer wordt ingeperkt. Ook zou deze actie een protest zijn tegen de toenemende invloed van de markt en het

marktdenken op het onderwijs en de wetenschap. Tevens werd met de actie gevochten voor het recht op demonstratie in Den Haag. De burgemeester van Den Haag had ten onrechte een demonstratieverbod ingesteld, aldus verzoeksters. Zij wilden met een straattheater laten zien dat de student monddood werd gemaakt en waren van plan om met wit geschminkt gezicht en met dichtgeplakte monden een stille tocht met spandoeken door Den Haag te maken en daarbij flyers uit te delen, aldus verzoeksters. Dit lieten zij ook weten aan de politieambtenaren die hun in de hal van het station hadden aangesproken. De politie suggereerde toen dat verzoeksters met de groep wilden gaan demonstreren en dat er geen sprake zou zijn van straattheater, aldus verzoeksters. Voordat er over de verdere gang van zaken afspraken konden worden gemaakt, wilde de politie echter eerst een naam hebben van iemand die de groep vertegenwoordigde, zodat die verantwoordelijk kon worden gemaakt. De politie liet daarbij ook weten dat er dan sprake zou kunnen zijn van een eventuele begeleiding. Nadat verzoeksters en de groep bleven weigeren een naam op te geven, vorderde de politie hun het station te verlaten, aldus verzoeksters. Toen de politie hun nogmaals om de naam had gevraagd en had gesommeerd het plakband van de mond te verwijderen, werden zij aangehouden. Dit was te vroeg geweest omdat de groep nog bezig was zich te schminken, er nog geen flyers waren uitgedeeld en er nog geen spandoeken tevoorschijn waren gehaald, aldus verzoeksters.

2. De beheerder van het regionale politiekorps Haaglanden liet weten dat de politie het voornemen had de (verboden) demonstratie te begeleiden ondanks dat de op grond van de Wet openbare manifestaties vereiste kennisgeving niet was gedaan. Daartoe had de bij het optreden betrokken politieambtenaar V. twee personen verzocht zich bekend te maken zodat over het verdere verloop afspraken konden worden gemaakt. Die twee personen toonden zich daartoe bereid, maar andere personen uit de groep maakten daartegen bezwaar waarna het onrustig werd. Er is toen alsnog besloten de demonstratie te beëindigen, aldus de korpsbeheerder. Hij achtte de klacht ongegrond.

In de mutatie in het dag- en nachtrapport die van de gebeurtenis werd opgemaakt, staat vermeld dat een demonstratie zou worden gefaciliteerd als het een kleine groep betrof en dit geen aanzuigende werking zou hebben.

3. Politieambtenaar V. verklaarde bij het onderzoek in eerste instantie naar verzoeksters' klachten dat hij als operationeel commandant was belast met de handhaving van het toen op grond van artikel 175 Gemeentewet geldende noodbevel van de burgemeester dat een verbod op demonstreren tegen het onderwijsbeleid inhield. Bij contact met de groep in het gebouw van het Centraal Station te Den Haag had hij, gelet op de beperkte omvang van de groep, aan hen voorgesteld een eventueel stil protest te faciliteren. Hiertoe wilde hij met twee personen uit de groep afspraken maken over de duur, de plaats en de wijze waarop zou worden gedemonstreerd. Hij verzocht hun daarbij om hun identiteit bekend te maken en vroeg hun of zij namens de groep verantwoordelijkheid wilden dragen voor de te maken afspraken. Toen de twee personen zich bereid verklaarden daaraan te willen meewerken, bemoeide de rest van de groep zich hiermee waarop de twee personen hun toezegging

terugtrokken, aldus V. Hierna werd het onrustig. Omdat er op dat moment geen afspraken meer konden worden gemaakt over het goede verloop van de betoging werd driemaal gevorderd de demonstratie te beëindigen en zich te verwijderen. Acht van de tien personen uit de groep voldeden hieraan niet, schreeuwden naar het passerende publiek en strooiden flyers uit. Hierop zijn zij aangehouden, aldus V.

4. Politieambtenaar T. liet bij het onderzoek in eerste instantie naar verzoeksters' klachten weten dat hij in opdracht van V. toezicht hield in het Centraal Station te Den Haag in verband met het signaleren van demonstranten. Op dat moment gold in Den Haag een algemeen verbod op het demonstreren tegen het onderwijsbeleid, aldus T. T. trof in de hal van het Centraal Station een persoon met een witgeschminkt gezicht aan die niet reageerde op zijn aanspreken. T. liet weten dat zich bij die persoon tien à twaalf andere personen voegden die eveneens hun gezicht wit schminkten. T. verklaarde dat hij vermoedde dat de groep wilde demonstreren. Hij leidde dit af uit de mededelingen in de groep dat de overheid hun het zwijgen oplegde en omdat zij flyers aan het voorbijgaande publiek uitdeelden. Op zijn vraag wat de bedoeling was kreeg hij geen concreet antwoord, aldus T. Hierop had hij V. ter plaatse laten komen. T. heeft niet gehoord wat V. met de groep heeft besproken, maar na enige tijd hoorde hij V. driemaal vorderen dat de groep weg diende te gaan. Omdat dit niet gebeurde werden personen uit die groep aangehouden, aldus T.

Beoordeling

5. Het recht van betoging wordt erkend behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet. Dit recht is onder meer vervat in artikel 9 van de Grondwet (zie Achtergrond, onder A.). Onder meer ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden kan de wet dit recht beperken. De Wet openbare manifestaties bepaalt onder meer dat de burgemeester een betoging kan verbieden (zie Achtergrond, onder C.).

6. Het redelijkheidsvereiste houdt in dat bestuursorganen de in het geding zijnde belangen tegen elkaar afwegen en dat de uitkomst hiervan niet onredelijk is. Dit brengt onder meer met zich mee dat politieambtenaren bij hun taakuitoefening op het juiste moment gebruik maken van de hun toegekende bevoegdheden.

7. Het staat vast dat ten tijde van het gebeuren in Den Haag een demonstratieverbod van kracht was. Voorts staat vast dat verzoeksters, samen met enkele andere personen in de hal van het Centraal Station te Den Haag hun gezicht wit schminkten en hun mond afplakten. Mede gelet op de mededelingen van verzoeksters staat voldoende vast dat op dat moment bij deze groep het voornemen bestond een demonstratieve tocht door Den Haag te houden.

8. Gelet op hetgeen hiervóór onder 6. is vastgesteld kon de politie in redelijkheid besluiten de betreffende groep personen aan te spreken met het doel afspraken te maken over het

verloop en de begeleiding van de voorgenomen demonstratie. Hiertoe lag het in de rede dat de politie op de hoogte kwam van de identiteit van een of meerdere personen, met het doel die personen aan te kunnen spreken over de verdere gang van zaken. In zoverre heeft de politie juist gehandeld.

9. Het is niet vast komen te staan dat de groep ten tijde van het politieoptreden, naast de voorbereidingshandelingen van het schminken van het gezicht en het afplakken van de mond, daadwerkelijk een begin had gemaakt met de demonstratie. Ondanks de weigering van enkele personen uit de groep om hun identiteit bekend te maken ten einde afspraken te maken over het verdere verloop, heeft de politie te snel besloten over te gaan tot het vorderen dat de groep zich zou verwijderen. Er was immers op dat moment slechts sprake van (niet strafbare) voorbereidingshandelingen en (nog) geen sprake van de feitelijke uitvoering van een (verboden) demonstratie. In zoverre heeft de politie gehandeld in strijd met het redelijkheidsvereiste, zoals hiervóór onder 5. staat vermeld.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

II. Ten aanzien van het verdraaien van de pols

Bevindingen

1. In de tweede plaats klaagt verzoekster F. er over dat een politieambtenaar, nadat zij was aangehouden, enkele malen haar pols pijnlijk heeft verdraaid. De politieambtenaar hield haar tijdens de overbrenging van de stationshal naar een buiten gereedstaand politievoertuig vast bij de pols. Hij verdraaide verzoeksters pols telkens wanneer verzoekster naar het aanwezige publiek riep: "Nederland democratie, je hoort het wel, maar je ziet het niet", aldus verzoekster.

2. De korpsbeheerder liet op dit punt weten dat het juist is dat de betrokken politieambtenaar een zogenoemde armklem bij verzoekster heeft aangelegd. Dit gebeurde omdat verzoekster niet wilde meelopen naar de uitgang van het station. Deze armklem had conform de geweldsinstructie plaatsgevonden, aldus de korpsbeheerder. Hij achtte de klacht ongegrond.

3. De betrokken politieambtenaar T. liet bij het onderzoek in eerste instantie naar verzoeksters klachten weten dat hij tijdens de feitelijke aanhouding van verzoekster een opbrengtechniek heeft toegepast. Hierbij hield hij verzoekster bij de arm onder controle. Reden hiervoor was dat verzoekster tijdens haar overbrenging naar de uitgang van het station niet mee wilde lopen en ook nog flyers wilde uitdelen. T. liet weten dat hij de greep iets harder had aangezet om haar niet meer de gelegenheid te geven verder flyers uit te delen. Het zou goed kunnen dat dit verzoekster pijn heeft gedaan omdat hij tranen in haar ogen had gezien, aldus T. T. liet voorts weten dat hij de klem niet extra had aangezet om verzoekster zonder enig doel opzettelijk pijn te doen, maar om haar naar de uitgang van

het station te bewegen.

Beoordeling

4. Indien de politie op het juiste moment zou hebben ingegrepen (zie hiervóór, onder I.), zou zij onder bepaalde omstandigheden de bevoegdheid hebben gehad gebruik te maken van geweld (zie Achtergrond, onder B.). Het staat weliswaar vast dat de politie in dit geval gebruik heeft gemaakt van geweld waarbij verzoekster pijn heeft ondervonden, maar over de omstandigheden die hebben geleid tot het gebruik van het geweld staan de stellingen van partijen echter tegenover elkaar. Er is niet gebleken van feiten of omstandigheden op grond waarvan aan een van de stellingen meer waarde moet worden gehecht. De Nationale ombudsman onthoudt zich op dit punt van een oordeel.

III. Ten aanzien van de bejegening

Bevindingen

1. Voorts klagen verzoeksters er over dat een politieambtenaar een van de groep studenten onheus heeft bejegend door haar te vragen of zij zwanger is. Dit zou mogelijk vanwege haar postuur zijn geweest. Dit was gebeurd toen ter vaststelling van haar identiteit vingerafdrukken van haar werden afgenomen en een signalement van haar werd opgenomen. Zij had de indruk gekregen dat het een soort spelletje voor de aanwezige agenten was geweest waarbij op een cynische manier werd gelachen op haar antwoorden. De sfeer was erg vernederend, aldus een van de leden van de groep. Verzoeksters spreken tegen dat de betreffende persoon er zwanger uitzag.

2. De beheerder van het regionale politiekorps berichtte op dit punt dat deze vraag niet op cynische wijze of als een grap is gesteld, maar ten behoeve van het onderzoek naar de identiteit van betrokkene. De korpsbeheerder achtte deze klacht ongegrond.

3. Politieambtenaar B. verklaarde bij het onderzoek in eerste instantie naar de klacht dat zij zich kon herinneren dat zij met betrekking tot de anonieme verdachten volgens de procedure vragenlijsten heeft ingevuld waarin alles over het signalement en bijzonderheden van een verdachte kan worden ingevuld. B. had toen gehoord dat een vrouwelijke politieagent had gevraagd of de vrouw zwanger was. Volgens B. had dit te maken met het feit dat de verdachte vrij slank was met een nogal bolle buik. B. vond het geen gekke vraag omdat er informatie over de verdachte werd verzameld en had niet de indruk dat deze vraag cynisch of grappig was bedoeld.

Beoordeling

4. Het staat vast dat een politieambtenaar een lid van de groep van verzoeksters heeft gevraagd of zij zwanger was. Voorts staat vast dat dit is gebeurd tijdens het onderzoek naar de identiteit van de betreffende persoon. De Nationale ombudsman kan er begrip voor opbrengen dat een vraag naar een zwangerschap, zeker wanneer dit feitelijk niet het geval blijkt te zijn, als onheus kan worden ervaren. Hij is echter van oordeel dat het binnen het kader van het vaststellen van de identiteit van een persoon geoorloofd is een dergelijke vraag te stellen indien de uiterlijke kenmerken daartoe aanleiding geven.

In dit geval staan de stellingen van partijen over de uiterlijke kenmerken van de betreffende persoon tegenover elkaar. Er is niet gebleken van feiten of omstandigheden op grond waarvan aan een van de stellingen meer waarde moet worden gehecht. De Nationale ombudsman onthoudt zich ook op dit punt van een oordeel.

IV. Ten aanzien van de mededeling over het seponeren

Bevindingen

1. Ten slotte klagen verzoeksters er over dat een politieambtenaar heeft laten weten dat de officier van justitie de aanklacht tegen een verzoekster zou seponeren in verband met het proportionaliteitsbeginsel, terwijl zij toch strafrechtelijk zijn vervolgd. Deze mededeling zou politieambtenaar N. op 12 november 2002 hebben gedaan aan de advocaat van verzoekster F.

2. De korpsbeheerder liet op dit punt weten dat hij de klacht ongegrond achtte. Politieambtenaar N. ontkent ten stelligste dat hij de betreffende mededeling aan de (toenmalige) advocaat van verzoekster F. zou hebben gedaan.

3. Politieambtenaar N. verklaarde tijdens het onderzoek in eerste instantie dat alle acht processen-verbaal naar de officier van justitie zijn gestuurd. Hij liet weten dat er geen zaken zijn geseponneerd. N. liet weten dat hij bij zijn gesprek met verzoeksters' advocaat in alle openheid heeft verteld hoe de zaken ervoor stonden, waarbij hij heeft toegezegd dat alle verdachten diezelfde avond in vrijheid zouden worden gesteld.

Beoordeling

4. Over het doen van deze mededeling staan de stellingen van partijen tegenover elkaar. Er is niet gebleken van feiten of omstandigheden op grond waarvan aan een van de stellingen meer waarde moet worden gehecht. De Nationale ombudsman onthoudt zich dan ook op dit punt van een oordeel.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Haaglanden is gegrond ten aanzien van:

het beëindigen van de samenkomst, wegens schending van het redelijkheidsvereiste.

Ten aanzien van het geweldgebruik, de bejegening en de mededeling over het seponeren onthoudt de Nationale ombudsman zich van een oordeel.

Onderzoek

Op 5 februari 2004 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van mevrouw F. te Amsterdam en mevrouw H. te Zeist, ingediend door mevrouw mr. C.J.M. van den Brûle, advocaat te Den Haag, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Haaglanden.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Haaglanden (de burgemeester van Den Haag), werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de beheerder van het regionale politiekorps Haaglanden verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

Daarnaast werd drie betrokken ambtenaren de gelegenheid geboden om commentaar op de klacht te geven.

In verband met zijn verantwoordelijkheid voor justitieel politieoptreden werd ook de hoofdofficier van justitie te Den Haag over de klacht geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze kenbaar te maken, voor zover daarvoor naar zijn oordeel reden was. De genoemde hoofdofficier van justitie maakte van deze gelegenheid geen gebruik.

Tijdens het onderzoek kregen de korpsbeheerder en verzoekster de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

Noch de korpsbeheerder noch verzoeksters gaven binnen de gestelde termijn een reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Verzoekschrift met bijlagen;

Klachtdossier regiopolitie Haaglanden met bijlagen;

Reactie korpsbeheerder met bijlagen (waaronder de mutatie in het dag- en nachtrapport van betreffende gebeurtenis).

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

A. Grondwet

Artikel 9

"1. Het recht tot vergadering en betoging wordt erkend, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.

2. De wet kan regels stellen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden."

B. Politiewet 1993

Artikel 8

"1. De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf."

C. Wet openbare manifestaties

Artikel 7

"De burgemeester kan aan degenen die een samenkomst tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging, vergadering of betoging houden of daaraan deelnemen opdracht geven deze terstond te beëindigen en uiteen te gaan, indien:

a. de vereiste kennisgeving niet is gedaan, of een verbod is gegeven;"

Artikel 8

"1. De burgemeester kan aan degenen die een voor publiek toegankelijke vergadering of betoging op een andere dan openbare plaats houden of daaraan deelnemen opdracht geven deze terstond te beëindigen en uiteen te gaan, indien de bescherming van de gezondheid of de bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden dat vordert."

Artikel 11

"1. Met hechtenis van ten hoogste twee maanden of geldboete van de tweede categorie wordt gestraft:

- a. het houden van of deelnemen aan een (...) betoging waarvoor de vereiste kennisgeving niet is gedaan of waarvoor een verbod is gegeven;
- b. handelen in strijd met een voorschrift of beperking als bedoeld in artikel 5, eerste lid, met een aanwijzing als bedoeld in artikel 6 en artikel 9, tweede lid, of met een opdracht als bedoeld in artikel 7, artikel 8, eerste lid, en artikel 9, derde lid."